

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1214992/6

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב ישראל שחור, הרב דניאל כ"ץ, הרב נפתלי הייזלר

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד טל וינגסט)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד נירית קרסו-ארמוזה)

הנדון: מזונות ילדים המתנכרים לאביהם

פסק דין

בפני בית הדין סיכומי הצדדים.

הצדדים גרושים ולהם שלושה ילדים, הקטנה שבהם בימים אלו עברה את גיל שמונה עשרה.

ביום ט"ז באדר ב' התשע"ט (23/03/2019) קבע בית הדין:

לעניין מזונות הבת בית הדין נותן תוקף להסכמת האב תשלום של 1,250 ₪ לחודש מיום פתיחת התיק וכן מחצית משכנתא, הוצאות רפואיות ולימודיות.

חיוב זה שב והוארך עד אשר הצדדים הגיעו להסכם חלקי שאושר סופית ביום ד' בכסלו

התש"פ (02/12/2019) ובו נקבע (סעיף 6 להסכם):

תביעת המזונות תמשיך להתנהל בבית הדין הרבני. ההחלטה שניתנה ביום 23.03.2019 בעניין המזונות הזמניים תמשיך לעמוד על כנה עד למתן החלטה אחרת. הבעל מתחייב לשלם את התשלומים שנקבעו בהחלטה כסדרם ובמועדם.

לאחר דחיות רבות התקיים דיון נוסף ולאחריו ניתנה ההחלטה הבאה ביום ט"ז בתמוז

התש"פ (08/07/2020):

בפני בית הדין הופיעו הצדדים ובאי כוחם.

הצדדים גרושים ולהם שלושה ילדים, הבת.. היתה קטינה, ומלאו לה שמונה עשרה בנובמבר 2019. כיום היא סיימה את לימודי כיתה י"ב.

בית הדין פסק מזונות זמניים לבת בסכום של 1,250 ₪ ביום 23/3/19. וזאת לאור הסכמת האב, שבוע לאחר פתיחת התביעה.

בית הדין קובע בזאת כי בשלב זה חיוב האב במזונות הזמניים עבור הבת, הסתיימו בחודש יוני 2020 היות ומלאו לה 18 שנים לפני חצי שנה ויותר, והיא סיימה ביוני כיתה י"ב.

האב מבקש לבטל את חיוב המזונות היות והבת לא מכירה בו כאב, שינתה את שם משפחתה, ומנאצת ומקללת אותו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האם מבקשת להגדיל את המזונות רטרואקטיבית לאור הכנסותיו של האב, לסכום של 1,600 ₪ בחודש וכן לקבוע שליש מהסכום המוגדל עד לסיום הצבא.

לשני הצדדים חומרים המוכיחים את טענותיהם, אולם הם הוצגו היום בצורה חלקית בלבד.

לאחר שמיעת הצדדים בית הדין קובע שהצדדים יגישו סיכומים בתביעות שלהם.

כל צד יגיש סיכומיו בתביעתו בתוך עשרה ימים ורשאי להוסיף ראיות כולל תמלילים ומסמכים, לאחר מכן הצד השני יגיב בתוך עשרה ימים נוספים.

על הצדדים לצרף את החומר מהתיק במשטרה.

לנוכח הצהרת האב בדיון. שככל שהבת תבוא לבית הדין ותבקש מחילה מהאב הוא ימשוך את תביעתו, הבת רשאית לתת תגובתה בתוך עשרה ימים. במידה ותגיב בחיוב, בית הדין יזמן אותה ללא נוכחות ההורים לשמיעת דבריה.

הבת לא הופיעה בבית הדין, והצדדים הגישו כאמור סיכומים.

כעת נסכם את הטענות העולות מהסיכומים והראיות המצורפות.

טענות האב

לדבריו הקשר עם הבת לא קיים, הוא ניסה לחדש את הקשר אך הבת גינתה אותו בחריפות בתכתובות מייל ואף שינתה את שם משפחתה טרם הוריה התגרשו. בנוסף הוא מואשם בכתב אישום שיש בו טענות סרק וחלק מהדברים נאמרו על ידי הבת כנגדו.

צירף בדיקת פוליגרף על אמיתות טענותיו.

לדבריו במקרה שילד מורד באביו אין חיוב מזונות. הוא מציג תקדימים לכך.

טענות האם

האם טוענת שהבת אינה בקשר עם האב בגלל התנהגותו, שכללה אלימות פיזית וגידופים קשים.

מציגה תמלול הכולל קללות.

דוחה את בדיקת הפוליגרף שהוזמנה על ידי האב ומטעמו.

לדבריה במקרה שהאב הוא היוזם של האלימות והוא האשם בה אין מקום לשלול את המזונות.

דיון והכרעה

סוגיית מזונות לילד מנוכר מהוריו נידונה רבות בבתי הדין הרבניים ופסקי דין בעניין נמצאים בכרכי הפדרי"ם בכרך א'. סקירה מקיפה ערך אב"ד ירושלים הרב אוריאל לביא בספרו עטרת דבורה (כרך א סימן ל).

הפסיקה המקובלת באה לידי ביטוי בפסק דין של בית הדין בחיפה (כרך יג עמ' 3) בהרכב הרה"ג ב. רקובר - אב"ד, א. אטלס, ג. אקסלרוד בדעת הרוב שככל שהבת היא האשמה בניתוק הקשר עם האב הרי שהיא מאבדת את זכותה למזונות. דעת המיעוט חלוקה גם ברמה העקרונית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שאינן לשלול מזונות בת גם אם היא מנותקת מאביה אך גם בגלל שלדעתו האב הוא האשם בחוסר הקשר בינו לבית הבת.

פסק הדין הזה הובא לבית הגדול בהרכב (חלק יג עמוד 17): כבוד הראשון לציון הרב הראשי לישראל, הרב עובדיה יוסף, הרב א. י. וולדינברג, הרב י. קולין.

גם שם נחלקו הדעות. לדעת הגר"י וולדינברג אליו הצטרף גם הגר"ע יוסף אין מקום כלל לחייב את האב במזונות ואילו הגר"י קולין סבר שיש מקום לחייב לפנים משורת הדין.

יצויין גם פסק דין נוסף (פד"ר כ עמ' 1 ואילך, נדפס גם בתחומין טז עמ' 71 ואילך) בהרכב של גדולי הדיינים: הרה"ג הגר"א שפירא זצ"ל ויבלח"א הגר"ש דיכובסקי הגר"ש בן שמעון.

בפסק זה קבע מחד הגר"ש בן שמעון שיש להפסיק מזונות לבת מורדת.

מאידך הגר"א שפירא זצ"ל שדא נרגא בתפיסה המקובלת השוללת מזונות מילד מרדן. הוא ציין שמקור הדברים לשלול מזונות נובע מהרמב"ם שקבע שהאב יכול לומר לבן: תגור אצלי ואזון אותך ואם לא תגור אצלי לא תקבל מזונות. ולפיכך במקום שבו נקבע מגורי הילד על פי בית הדין במקום האם אין בכך בכדי למנוע חיוב מזונות כלפיו ומסיים:

שהתקנה לזון בניו מדין צדקה אינה נפקעת בגלל חציפות הילדים כמו שחיוב לתת צדקה לעני אינה נפקעת כשהעני הוא גם עני וגם חצוף.

הגר"ש דיכובסקי שליט"א התייחס בארוכה לחידושו של הגר"א שפירא:

טענתו העיקרית היא כי לא מצאנו שבן מרדן מפסיד מזונות כאשר האב אינו יכול להחזיקו בביתו. אני מסכים לכך, אבל בהסתייגות אחת: במה דברים אמורים, כאשר האב אינו מוכן להחזיק בילד בכל תנאי ומצב. אולם, כאשר האב מוכן לקבל את הילדים - לאחר שיעברו טיפול פסיכולוגי מתאים, שיקרב את לבם והילדים אינם רוצים בכך, יש מקום להגדירם כ"בן - מרדן".

ההלכה המורה על הפסד מזונות בבן מרדן, מקורה כידוע בדברי הרמב"ם (פכ"א אישות הי"ז): ו"אחר שש שנים יש לאב לומר אם הוא אצלי אתן לו מזונות, ואם הוא אצל אמו איני נותן לו כלום". וכן נפסק בשו"ע אבע"ז סימן פ"ב, סעיף ז'. וצריך להבין מדוע יפטר האב ממזונות ילדיו אם אינם רוצים להיות אצלו, ובפרט שמדובר בילדים קטנים שלא הגיעו למצוות, וכיצד יפקע חיוב מזונות מדין צדקה, בגלל מרדנותו של הבן?

נאמרו בדבר פירושים שונים:

א. האב זכאי לכך מדין חינוך כשם שיכול ליסרו ללמוד תורה אפילו ברצועה ובהחסרת לחמו (עיין רש"י כתובות דף נ. ד"ה יורד עמו לחייו). ועיין בפד"ר ב' 302, בפס"ד של הגרמ"י שלזינגר.

ב. מעיקר הדין מקומם של ילדים הוא בבית אביהם, כפי שנאמר ל"משפחותם לבית אבותם", ורק בכגון זה חיובו לזונם. גם כאשר הילדים אינם עמו, לפי החלטת בי"ד אין להפקיע ממנו את זכותו לחנכם ואין לחייבו במזונות כשהם אינם עמו - עיין פד"ר י"ג 20 בפס"ד של הגר"ע יוסף.

ג. אין דין צדקה, כאשר נתינת הצדקה תגרום לבן רעה בהתנהגותו הרוחנית - עיין פד"ר י"ג עמ' 6, בפס"ד של הגר"ב רקובר.

ד. לכבוד הגר"א שפירא הסבר רביעי: חיוב מזונות מדין צדקה הוא משום שלא יהיה אכזר כלפי בנו, כפי שאומרים לו "עורבא בעי בני",

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכל שמוכן לזונו על שולחנו, אינו אכזר. ברור שהראב"ד והמגיד משנה לא הבינו כך, שאם לא כן לא היה מקום לקושייתם ביחס לחיוב מזונות לבן ב' וה' שאינו מדין צדקה.

ומסיים:

אמנם, כאשר קובע ביה"ד שטובת הילד להמצא אצל אמו, אין הבן נחשב כמורד באבא, אלא כשומע בקול ביה"ד ובכגון זה אין להפסיד לו מזונות - ועיין בפד"ר א' עמ' 8 - 157 בדברי הגר"א גולדשמידט. יחד עם זאת, כאשר ביה"ד מצוה על הבן להפגש עם אביו לצורך חינוכו ועיצוב דמותו - וגם באב לא דתי יש דין חינוך שלא יצא לתרבות רעה, עיין פד"ר י"ג שם - יש מקום לפי שלושת הטעמים דלעיל למנוע ממנו מזונות.

אולם, לאחר עיון נוסף, נראה לי כי נדונונו שונה. הימנעות הילדים מפגישות עם אביהם, כולל היחס הגס והבוטה אליו (יריקות וקללות), הם תוצאה ברורה מהסתת האם, מאז ילדותם. במקרה זה, הילדים הם בבחינת תינוקות שנשבו, ואין לקונסם ולהפסידם. ולפיכך, אני מקבל הלכה למעשה את מסקנתו ההלכתית בנדונונו.

עד כאן.

הרי שלדעת הגרא"א שפירא זצ"ל אין מקור כלל להפסיק מזונות לבן מרדן. הגר"ש דיכובסקי מצטרף לכך במקום שהמרידה היא אונס. אך החידוש בדבריו שגם הסתת האם היא אונס כלפי הילדים, ולא רק מעשים הנובעים מן האב בעצמו.

בכך משתקפת למעשה הפסיקה המקובלת בבתי הדין אשר מאפשרת הפסקת מזונות בילד שמפסיק לראות את הוריו באשמתו המליאה, ומאידך גיסא אינה מאפשרת הפסקת המזונות במקרה שיש גורמים נוספים לניתוק הקשר מלבד הילד, והם קודם כל מעשי ההורה אתו נפסק הקשר, ובנוסף גם השפעת גורמים אחרים על נפשו של הילד.

ומכאן לעניינינו

אנן במקרה דנן נבדוק מה גרם לניתוק הקשר בין האב לבתו.

כמובן שהדבר הוא מן הקשים להבחנה, אך על פניו הבת מביעה בתכתובות כעס על פגיעה של האב בה ובאמה. גם האב בדבריו מודה בכשלים מסויימים ביחס לילדיו, אך הוא מנסה לשנות כיוון ולהחזיר עטרה ליושנה. נכון הוא שהאב מנסה לפייס ומבקש לחדש את הקשר ומבקש סליחה, אך הבת לטענתה כפי שעולה מהתכתובות במצב הנוכחי אינה מסוגלת לסלוח.

נתונים אלו עולים מן החומר שהוגש לבית הדין. היות והדברים אמורים למפרע לא ניתן היה לשלוח נחזי כעת את האב ובתו לטיפול ולבחון את האפשרות לחידוש הקשר, והגורמים לבעיות שכן "לא ניתן לתקון את המעוות" ומה שהיה כבר לא ניתן לחזור ולתקנו, וכעת הבת היא כבר בגירה.

לנוכח הדברים על אף שבית הדין סבור שעל ילדים לעשות את המאמץ להכיל את הוריהם גם במקרים קשים ולשמור עמם על קשר, אך לא ניתן לקיים דברים אלו בכפייה כי אם על ידי תהליך ממושך של טיפול והתפייסות. ככל שלא נעשה כזה אין להטיל את האשמה על כתפי הילד כי אם על האב הבוגר והאחראי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנת הדברים:

המזונות שהאב חוייב בהם עד להגעת הבת לסיום התיכון נותרים בעינם. מעבר לגיל זה היות ואין כל בסיס לחיוב הלכתי ומשפטי לחיוב, כי אם רק נוהג מקובל אין מקום לחיוב במקרה כזה בו האב אינו חפץ בתשלום. בית הדין דוחה את בקשת האם להגדלת המזונות למפרע, הסכום שנקבע הוא סביר ותואם את צורכי הבת.

בשולי הדברים:

בית הדין ממליץ לאב להימנע מצעדים חד צדדיים. אדרבא, על האב להושיט יד לילדיו ולא לדחות אותם. ככל שהוא מצידו ימשיך לתמוך בהם ולנסות לשמור עמם על קשר יש סיכוי שייושבו ההדורים, ולאחר זמן כאשר תכהה עוצמת הרגשות ותנוח הסערה, הקשרים יתחדשו ויתחזקו. מה שאין כן אם האב יבחר כעת להתרחק ולהתנתק הרי שחידוש הקשרים לאחר מכן יהיה קשה יותר ועלולים להיגרם נזקים בלתי הפיכים.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י' במרחשון התשפ"א (28/10/2020).

הרב נפתלי הייזלר

הרב דניאל כ"ץ

הרב ישראל שחור

ייתכנו שינויי ותיקוני עריכה